

**MEĐUNARODNA GODINA
INVALIDA – 1981.**

Sulejman Mašović

Fakultet za defektologiju – Zagreb

Prispjelo: 15. 10. 1980.

Od svog osnutka Ujedinjeni narodi u svojim su programima naglašavali socijalne probleme uzrokovane ratom, među kojima je invalidnost brzo izbila u prvi plan. Desetine milijuna ranjenih i invalida predstavljali su velik problem za zemlje koje su sudjelovale u II svjetskom ratu, pa se međunarodna podrška pokazala bitnom za bolju koordinaciju napora, razmjenu iskustava i suvremenu organizaciju zasnovanu na rastućim tehničkim i znanstvenim dostignućima.

Brojna međunarodna i nacionalna istraživanja u šestoj deceniji ukazala su da oko pet stotina milijuna osoba ima fizički ili psihički hendikep, koji svojim posljedicama ne pogada samo invalide već i njihove porodice i šire zajednice. Po kompleksnosti uzroka i opsegu posljedica invalidnost je u socijalnoj politici, napose ekonomski razvijenih zemalja, dobivala sve istaknutije mjesto ne samo zbog obuhvaćenosti desetine stanovništva već i po povoljnim prognozama za masovno osposobljavanje, umjesto terećenja nacionalnih fondova.

Te su činjenice djelovale da je Generalna skupština UN 1971. usvojila Deklaraciju o pravima mentalno retardiranih, a 1975. Deklaraciju o pravima invalida. Naglasak je bio na pozivu javnosti za brže svladavanje predrasuda, a državama za efikasnije zakonodavstvo u korist invali-

da. Prva dekada rehabilitacije 1971 – 1980, koja je bila prihvaćena na XI svjetskom kongresu u Dublinu (1969), dala je poticaj usvajanju sličnih dokumenata u nekim regijama i zemljama; u ovoj je godini njen konac i u toku su analize o pređenom putu. Izvodi se evaluacija na više nivoa i o primjeni već spomenutih deklaracija, što će sve poslužiti kao baza za drugu dekadu rehabilitacije 1981 – 1990.

Ova 1980. godina bila je prijelomna godina i u novim stavovima koji su se pojavili na XIV svjetskom kongresu o rehabilitaciji invalida u Winnipegu u Kanadi (lipanj, 1980), a napose u nacrtu prve povelje invalida, koja treba da zamijeni postojeće međunarodne dokumente za budućnost. Sve je to utjecalo da Generalna skupština UN rezolucijom 31/123 od 16. XII 1976. ustanovi Međunarodnu godinu invalida – 1981 (u daljem tekstu: MGI).

U toj je Rezoluciji naglašen zahtjev zemljama članicama da brže ispunjavaju prava invalida iz usvojenih deklaracija, da im olakšavaju izjednačenje u šansama s ostalim sugrađanima; da se potvrdi doprinos samih invalida vlastitij i dobrobiti svoje okoline, te da hendikep predstavlja odnos između invalida i okoline. MGI treba poslužiti za brži razvoj svih objektivnih pretpostavaka kod zemalja članica, prema njihovim uvjetima razvoja i mogućnostima.

Za pripremu i provođenje programa MGI Generalna je skupština UN izabrala Savjetodavni komitet od 23 zemlje, među njima i SFRJ, koja se i ovaj put veoma zalagala za utvrđivanje MGI, kao

što je to ranije činila kod Međunarodne godine žena (1975) i djeteta (1979). Nakon svoga posljednjeg sastanka ovaj je Komitet pripremio, među ostalim, nacrt programa od 36 točaka kao preporuke zemljama članicama, koji je na zasjedanju UN 1979. prihvaćen punom podrškom Generalne skupštine.

Generalni sekretar g. Kurt Waldheim posebno se angažirao na ovome zadatku, istakavši da invalidi imaju puno pravo na dostojan život i razvoj svojih društava. On je za sekretara MGI postavio gospođu Z. L. N'Kanza, iz Odjela za međunarodne ekonomske i socijalne poslove u Beču, gdje je locirano sjedište ovog tijela za koordinaciju oko MGI, kome pomažu službe iz centara UN u New Yorku i Ženevi. Sekretarijat je veoma aktivan i već je imao niz sastanaka sa specijaliziranim agencijama UN, drugim forumima i pojedinim članicama, te izdao biltene i druga saopćenja.

U programu obilježavanja MGI UN naglašavaju da je to godina invalida, te da oni trebaju kao predstavnici svojih udruženja sudjelovati na svim nivoima, u skladu s parolom za MGI što je jednoglasno prihvaćena: »Puno sudjelovanje i jednakost invalida«. Izabran je i amblem, koji predstavlja dva invalida kako se međusobno pomažu i tako uzdižu. Uskoro će biti i posebne marke UN. Planirani su značajni stručni skupovi na međunarodnom nivou, od kojih je najbliži: međunarodna konferencija u Beču (travanj, 1981) na temu: »Invalidi i društvo«.

Na poziv UN odazvale su se specijalizirane agencije koje rade i na polju brige za invalide i već su usvojile programe

obilježavanja MGI. Svjetska zdravstvena organizacija stavila je težište akcija na prevenciju, u skladu s Deklaracijom svoje skupštine u Ateni (1976.) o prevenciji i rehabilitaciji invalidnosti. Masovno će se vakcinirati sva djeca, napose u Africi. Međunarodni fond UN za pomoć djeci (UNICEF), na bazi studije zasnovane na istraživanjima u više zemalja (Childhood Disability-Its Prevention and Rehabilitation) koju su u 1980. razmatrali njegov Izvršni savjet kao i Ekonomsko-socijalni savjet UN, priprema program, napose u zemljama u razvoju.

UNESCO je u okviru obilježavanja MGI već u listopadu 1979. održao međunarodnu konferenciju o obrazovanju djece sa smetnjama, te usvojio Globalni program. U toku su pripreme za održavanje regionalne konferencije za Afriku o organizaciji školovanja lako hendikepirane djece, te u Evropi o obveznom školovanju takve djece, napose one s retardacijom. Međunarodna organizacija rada je završila obimni projekt o zakonodavstvu u više zemalja, a uz brojne skupove i edicije revidirat će u 1981. svoju poznatu Preporuku broj 99 o profesionalnoj rehabilitaciji invalida (1955), koja je odigrala značajnu ulogu na ovom polju u više zemalja.

Svjetski savjet nevladinih dobrovoljnih organizacija invalida (CWOIH), formiran još 1954. godine, koji okuplja preko 40 članica, pripremio je obiman program, u kome ključnu ulogu imaju dvije akcije: proglašenje Povelje i održavanje prve svjetske konferencije invalida, koji trebaju ocijeniti što su stručnjaci i službe dali a što bi trebali dalje osiguravati u njihovu korist. Prirodno je da svaka me-

međunarodna organizacija invalida već ima svoj program za MGI. U Ženevi će se 21. ožujka 1981. na Međunarodni dan invalida održati glavna svečanost u čast MGI s predstavnicima država i svih međunarodnih foruma.

UN su na temelju do sada usvojenih dokumenata u povodu MGI pozvale zemlje članice da čim prije osnuju nacionalne odbore za obilježavanje MGI, gdje će invalidi i predstavnici njihovih udruženja imati značajnu ulogu. Kao zadaci obuhvaćeni su svi otvoreni problemi, s kojim se suočava pola milijarde invalida u svijetu, a čiji broj raste: zakonodavstvo, materijalno obezbjeđenje invalida i porodice, prevencija, puna zdravstveno-socijalna zaštita, rehabilitacija i integracija u redovnu okolinu. Značajno je mjesto dato poboljšanju metoda i obrazovanju kadrova za nove potrebe invalida. Osnovna je poruka, koja se provlači kroz sve zadatke, zahtjev za maksimalnu integraciju invalida u okolinu i ravnopravan položaj. Posebno se naglašava potreba za daleko više istraživanja na ovom polju.

U našoj je zemlji Savezni komitet za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu još ljetos počeo pripreme i zatražio sugestije i programe od više subjekata, među kojim i od organizacija invalida. Nakon prikupljanja podataka, izrađen je elaborat o MGI i predložen sastav Jugoslavenskog odbora za MGI od 35 članova, koji je prihvatilo Savezno izvršno vijeće; predstavnike daju i savezne organizacije invalida, te subjekti na nivou federacije, kao i delegati republika i pokrajina. Za predsjednika Odbore predložen je drug Risto Džunov.

U našoj je zemlji inicijativu za osnivanje Jugoslavenskog odbora za obilježavanje MGI preuzeo Savezni komitet za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu u Beogradu, koji je u proljeće ove godine pozvao odgovarajuće republičke i pokrajinske organe uprave i savezne organizacije invalida da podnesu prijedloge programa što bi se trebao izvoditi na nivou federacije. Na temelju prikupljenih materijala pripremljen je elaborat za Savezno izvršno vijeće, koje je ovih dana donijelo odluku o formiranju toga Odbora od ukupno 35 članova. Uz predstavnike republika i pokrajina, te saveznih organizacija invalida u Odbor su ušli i delegati nekih saveznih organizacija i samoupravnih interesnih zajednica. Služba MGI-1981. bit će pri spomenutom Komitetu, koji je za tu svrhu organizirao 19. prosinca 1980. uži sekretarijat, a Odbor će se sastati u siječnju 1981. kako bi usvojio savezni program obilježavanja ove značajne godine.

U SR Hrvatskoj je takode već u proljeće iniciran širi dogovor unutar Koordinacionog odbora za djelatnost društvenih organizacija i udruženja građana RK SSRNH, koji je nakon rasprave počeo pripreme za osnivanje Odbora za obilježavanje MGI na nivou Republike, što se očekuje da će ovih dana učiniti Izvršno vijeće Sabora SRH, a vjerojatno će biti lociran kod Republičkog komiteta za zdravstvenu i socijalnu zaštitu.

Na temelju preporuke RK SSRNH odobreno je 500.000 dinara, posebne dotacije Republičkoj konferenciji za rehabilitaciju i zaštitu invalida u SRH, kao grupaciji koja okuplja svih 14 republičkih organizacija invalida i za pomoć invalidima. Također je već osnovan poseban od-

bor za obilježavanje MGI-1981. i sada se očekuje imenovanje predstavnika RSIZ-a i drugih republičkih struktura, pa će se izvršiti konstituiranje. O programima, čim budu usvojeni, obavjestit ćemo u na-

rednom broju našeg časopisa, kao i o angažiranju Fakulteta za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu kao znanstvene i stručno-nastavne institucije u planiranim akcijama.